

Szíjjártó Jenő méltatása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, tisztelt Elnök Úr, Bíráló Bizottság, tisztelt Szíjjártó-család!

Ha egyetlen mondatban kellene Szíjjártó Jenőről szólnom, azt mondanám, hogy karnagy, népdalgyűjtő, számos kórus alapítója, a szlovákiai magyar kórusmozgalom újjászervezője, a Pozsonyi Rádió zenei rendezője volt. Ma már szinte minden felvidéki magyar kórusrendezvényen felcsendülnek művei, és egyre szélesebb körben válik ismertté munkássága.

Szíjjártó Jenő 1919. július 17-én született Gölnicbányán. Zenei tehetsége korán megnyilvánult; a gyermek- és ifjúkori nehéz évek, az akkori Csehszlovákiát jellemző történelmi és politikai mélypont sem tántorították el attól, hogy életét a zenének szentelje, és a felvidéki magyar kultúra zászlóvivője legyen. 1920-ban a család minden tagja elveszítette állampolgárságát, mivel az édesapa a trianoni békediktátum következtében kirobbanó eseményekben szerepet vállalt, így Szíjjártó Jenő az elemi iskola után állampolgárság hiányában nem tanulhatott tovább. 1928-ban a család Nyitrára költözött. Magánszorgalomból, kölcsönzongorán gyakorolva arra készült, hogy a pozsonyi Konzervatórium hallgatója legyen. Erre csak 1941-től nyílt lehetősége, amikor Alexander Moyzes tanítványaként zeneszerzés szakon kezdte meg tanulmányait, melyeket 1943-tól 1945-ig tanulmányi ösztöndíjasként a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Visky Jánosnál folytatott. Zongora szakon Ditrói-Csiba József növendéke volt, és rendszeresen látogatta Kodály Zoltán népdalelemzés előadásait. Tanulmányainak Budapest ostroma vetett véget. A harcokat Újpesten vészelte át. A nélkülözés és az átélt borzalmak annyira megviselték, hogy csak a gondos ápolás menthette meg az életét. Sikerült visszatérnie Nyitrára, édesanyjához. Többi magyar honfitársával együtt jogfosztottá vált, ismét elveszítette állampolgárságát, ezért csak 1948-tól járhatott újra a pozsonyi Konzervatóriumba, ahol addigi tanulmányait karmester szakkal bővítette ki. Kornel Schimpl tanítványaként 1951-ben szerzett oklevelet. Közben 1948-ban egy nagyszabású Bach-koncertet szervezett és dirigált Nyitrán, amelyet a Csehszlovák Rádió élőben közvetített. 1951-től 1953-ig a Csehszlovák Rádió zenei rendezőjeként tevékenykedett. A Csehszlovák Rádió Énekkarának karnagyi posztjához egyetlen feltételt kellett volna teljesítenie: nevét Szíjjártóról Sitárra kellett volna szlovákosítania. Nem kért belőle! Meghívott karnagyként szívesen vezényelte a Szlovák Filharmónia zenekarát és énekkarát is, de elveiből jottányit sem engedett. 1953—54-ben – feladva a biztos megélhetést és érvényesülést biztosító Csehszlovák Rádiót – a frissen megalakult, hivatásos alapon szerveződő Népes (Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes) karmestere, művészeti

vezetője és házi zeneszerzője lett. Kórusműveket, népdalfeldolgozásokat írt. Amikor 1955 elején az államhatalom megszüntette a Népest, a Csemadok (Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége) apparátusában dolgozott tovább, majd a Népművelési Intézet alkalmazásába került. Erre az időszakra esik népdalgyűjtő tevékenysége is: 27 felvidéki községben több mint 500 magyar népdalt jegyzett le. Ekkor írta legismertebb népdalfeldolgozását, a három saját gyűjtésű zaborvidéki népdalt ötvöző kompozícióját, az Esti hangulat Zsérén című művét. 1956-ban visszatért a Csehszlovák Rádióhoz, ahol 1984-ig – nyugdíjba vonulásáig – zenei rendezőként dolgozott. 1959-ben feleségül vette Varga Ilonát, aki halála után művészi hagyatékának őrzője és kezelője lett. 1961-ben a Zselízen megrendezett I. Országos Magyar Énekkari Fesztiválon Weöres Sándor költeményére az ez alkalomra komponált *Békét akarunk* című művét az 1200 énekesből álló összkar előtt vezényelte. Ezt az eseményt élete egyik legnagyobb szakmai sikerének tekintette.

Szíjjártó Jenőnek köszönhető, hogy ötven évvel ezelőtt, 1964 novemberében megalakult a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara, melynek legfontosabb küldetése az volt, hogy karnagyokat képezzen a második világháború után újjászülető szlovákiai magyar kórusmozgalom számára. A Tanítókórus éléről azonban az államhatalom ideológiai kifogásai miatt még ugyanabban az évben távoznia kellett. A kórus, amely 1994-ben a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa nevet vette fel, 2002 júliusában úgy tiszteltett egykori alapítóját, Szíjjártó Jenő előtt, hogy a Magyar Rádió Népzenei Rovatának felkérésére öt művét énekelte archiválandó hangszalagra Sapszon Ferenc vezényletével.

Az 1980-as évek elejétől a Magyar Rádióban élvonalbeli magyarországi kórusok előadásában, kiváló karnagyok vezényletével készültek felvételek Szíjjártó Jenő énekkari népdalfeldolgozásairól. Ezek rendszeresen elhangzottak a Magyar Rádió műsoraiban, megalapozva a zeneszerző anyaországbeli ismertségét.

Zeneszerzői munkásságát mintegy 60 zenemű fémjelzi: zenekarra és énekkarra írt művek, népdalfeldolgozások, versekre írt kórusművek. Szíjjártó Jenő zeneszerzőként, karnagyként, kórusszervezőként és emberként egyaránt következetes, célratörő, igazságszerető és rendkívül igényes volt. A zene iránti rajongásával, ékesszólásával, megnyerő természetével, kérlelhetetlen elkötelezettségével sokakat a felvidéki magyar ének- és zenekultúra ügye mellé állított. Karizmatikus személyisége máig kihat a felvidéki magyar kórusmozgalom öt követő képviselőinek zenei látásmódjára és művészetére. Tisztelőit és egykori munkatársait váratlanul érte 1986. július 28-án, 67 éves korában bekövetkezett halála.

Születésének 70. évfordulója alkalmából 1989-ben a Csemadok gondozásában jelent meg első ízben a műveit összefoglaló, *Az anyai szó* című kórusgyűjtemény. 2001-ben a Nap

Kiadó jelentette meg a *Virágok vetélkedése – válogatás Szíjjártó Jenő gyűjtéséből* című gyűjtemény első kiadását. 2005-ben kimagasló életművéért megkapta a Szlovák Köztársaság kulturális miniszterének posztumusz díját. 2007-ben a pozsonyi Median kiadó megjelentette gyermekek számára írt darabjait *Megzenésített gyermekversek* címmel. 2008-ban a *Magyar Kultúra Lovagja* posztumusz kitüntetésben részesült. 2009-ben mutatták be a Budai Vigadóban, majd a Pozsonyi Casinóban a Haraszi Mária rendezte *Zene és lélek – életképek Szíjjártó Jenő zeneszerzőről* című portréfilmet.

A felvidéki magyar zenei közönség számára jelentős esemény a három évenként rendezett, Kodály Napok címet viselő kórusverseny, amely az általa szervezett 1961-es zselízi Országos Magyar Énekkari Fesztivál megszakadt hagyományát folytatja. 1969-ben rendezték meg első ízben Galántán, és azóta is a felvidéki magyar énekkari mozgalom legnagyobb ünnepe. Szíjjártó Jenő haláláig minden alkalommal a kórusverseny zsűrielnöke és az összkar karmestere volt.

A legeredményesebben minden bizonnyal Tóth Árpádnak, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa jelenlegi vendégkarnagyának sikerült a zeneszerzőt újra a közönség érdeklődésébe állítania, amikor Szíjjártó Jenő több művét a kórus műsorára tűzte, és 2012-ben könyvet írt munkásságáról „*Mert törvény az anyai szó, gravitáció*” címmel.

A Magyar Örökség Díj elismeri Szíjjártó Jenő – mozgalmat teremtő – fáradhatatlan szervezőmunkáját, zeneszerzői munkásságát, ugyanakkor nem kis büszkeséggel tölti el az egész szlovákiai magyarságot.

Horváth Géza